

cu si capătă cu ușurință nuanță finală: *equitatum ostentare coeperunt, si ab re frumentaria Romanos excludere possent* (Cezar); *castra movet si... posset* (T. Liviu) ».

În primele monumente de limba română (autorul citează *Codicele Voroneșean*) este evidentă întrebuintarea lui *să* (se), atît cu sens condițional, cît și cu sens final. Este de remarcat faptul că construcțiile cu *să* (se) final apar, în primele texte, numai după verbele movendi: « *È Pavelu vruindu se între intru gloată...* » și desiderandi: « *Fără se ceva după altele ceareși după leagiea băseareciei se se dezleage* », în timp ce după verbele auxiliare exprimă totdeauna o voință: « *Fără de totu răspunsului fiindu aceștia, opu iaste voao fără voroave se fiți și nemică spre sârre se nu faceți* ». În aceste texte nu se întîlnește încă construcții de tipul « pot să scriu », « știu să scriu », apărute ulterior.

În cuprinsul articolului său, H. Barić se oprește pe larg și asupra părerii susținute de Meyer-Lübke că pierderea infinitivului din română a avut loc prin înlocuirea lui cu subjonctivul, arătînd că aceasta nu corespunde din punct de vedere istoric. Conjecția *să* a căpătat mai întîi sens final, în această calitate înlocuind infinitivul prin introducerea propoziției subordonate finale, și numai după aceea ea a devenit semn al subjonctivului.

Al doilea articol al lui H. Barić referitor la limba română este intitulat *Albanische und albanisch-rumänische Wortstudien* (p. 21–45), în care este discutată pe larg etimologia a 34 de cuvinte albaneze și românești, socotite ca făcînd parte din fondul cel mai vechi al celor două limbi. Din limba română sînt discutate aici cuvintele *balaur*, *bunget*, *flămînd*, *jupui*, *mare* « gross », *mazăre*, *șopîrlă*, *țarc* și *urmă*, în timp ce etimologia unui alt cuvînt românesc (*carimb*) este analizată în studiul *Balkanologische Sprachstudien* (p. 13–20).

Tot H. Barić semnează și studiul *Balkanologische Sprachstudien* (p. 47–64), în care două capitole (II și III) sînt, de asemenea, consacrate cercetării unor probleme ale limbii romine. În capitolul al II-lea (p. 52–60) din acest articol se fac unele observații interesante în legătură cu dezvoltarea declinării în limba română, iar în cel de al III-lea (p. 60–62) în legătură cu viitorul românesc și veghiot.

Articolul lui I. Popović, *Valacho — Serbica. L'influence de la langue roumaine sur le serbocroate et sa géographie* (p. 101–121) prezintă o sinteză, nu lipsită de contribuții originale, a rezultatelor obținute pînă în prezent în cercetarea influenței limbii romine asupra limbii sîrbocroate. În cuprinsul articolului autorul discută o serie de împrumuturi lexicale ca *bač* « rom. baci, burdaj < bordei, moșă < moașă, gard < skortelka < scurteică, kornem < a curma, kaš < caș, furka < furcă, fužnem < a fuși, faša < fașă, budza < buză, brindza < brînză, galjata < găleată, korindati < a colinda, klinkur < glindură + scr. klin « cui », berikat < beregată, bata < baltă etc., un număr de toponime ca, de pildă, *Ursulica*, *Čerbul*, *Barbatovo*, *Korbeve*, *Magurica*, *Smederevo*, *Bukreči*, *Negrišori*, *Šerbolovac*, *Nahorevo* și altele, precum și un număr de trăsături morfologice și sintactice prezente mai ales la vorbitorii de limbă sîrbocroată din Banat. Se înțelege că nu despre toate exemplele puse în discuție de autor se poate afirma cu certitudine că provin din limba română, dar concluziile generale la care se ajunge în articol rămîn în întregime valabile. Astfel, este justă observația că în cadrul împrumuturilor din limba română trebuie deosebite două straturi. Unul mai vechi, provenind din « străromină » (latina vulgară din partea orientală a Peninsulei Balcanice) și altul mai nou, din română și dialectele românești sud-dunărene. Foarte interesantă este partea din articol care stabilește, pe baza analizei fonetice, diferența dintre cele două straturi, ca și cea referitoare la geografia fiecărui împrumut în parte. Fără îndoială că cercetarea în continuare a împrumuturilor românești în sîrbocroată — în prezent această temă este din ce în ce mai rar abordată — va pune în lumină noi aspecte ale relațiilor lingvistice (și nu numai lingvistice) dintre cele două popoare.

Celelalte articole cuprinse în volum tratează alte teme din domeniul balcanisticii. Iată-le în ordine: Otto Haas, *Lexikalische Anklänge an Slavisches in den Sprachresten Kleinasiens und Griechenlands* (p. 65–99); Vojmir Vinja, *Scr. lujpa, alb. lojbë. Contributions adriatiques à l'identification de l'alopec des Anciens*, (p. 123–128); Pavao Tekavčić, *Les groupes consonantiques dans l'istroroman de dignano* (p. 129–138); Milenko S. Filipović, *Žene kao narodni glavar kod nekih balkanskih naroda* [Femeile în calitate de căpetenii populare la unele popoare balcanice] (p. 139–157); Zagorka Janc, *Islamski elementi u minijaturama karanskog jevanđelja* [Elementele islamice în miniaturile Evangheliei din Kara] (p. 159–170); Mate Zorić, *Odjeci sa slavenskog Balkana u književnosti Treće Italije* [Ecouriile din Balcanul slav în literatura celei de a treia Italii] (p. 171–194) și un număr de patru articole mai mărunte.

La capitolul « Recenzii și dări de seamă » profesorul Milenko S. Filipović semnează o recenzie asupra cărții lui Silviu Dragomir: *Vlahii din Nordul Peninsulei Balcanice în evul mediu*, București, 1959, în care se fac numeroase observații judiciase cu caracter critic.

Volumul se încheie cu necrologul lui I. Popović, semnat de I. Pudić.

DORIN GĂMULESCU